

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA BIOLOGIE

Environmentální výchova v MŠ Školní v Příbrami
Bakalářská práce

České Budějovice 2010

Vedoucí bakalářské práce:

Ing. Lenka Smržová

Vypracovala:

Jitka Lavičková

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

25. 3. 2010

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'Janina Pilla', written over a horizontal dotted line.

podpis studenta

Anotace

Bakalářská práce se zabývá informacemi o environmentálně zaměřených mateřských školách, o zapojení environmentální výchovy do školních vzdělávacích programů MŠ. Hlavní část práce se zaměřuje na vlastní praktickou činnost v mateřské škole Školní v Příbrami.

Klíčová slova:

- environmentální výchova
- environmentální vzdělávání
- environmentální myšlení

Abstract

Bachelor labour deals with information about environmental kindergarten and about connection of environmental education with school education program. Major part of work is about practical ctivities in kindergarten in Příbram.

Keywords:

environmentaly education, environmentaly thinking

Poděkování

Děkuji vedoucí bakalářské práce Ing. Lence Smržové za všechny její cenné rady, názory, poskytnuté materiály, připomínky a metodické vedení mé práce.

OBSAH

strana

Úvod	7
I. Teoretická část	8
1 Základy ekologie a problematiky životního prostředí, formování české environmentální výuky	8
1.1 Historie environmentální výchovy na školách	8
1.2 Organizace zabývající se environmentální výchovou v ČR	9
1.3 Legislativa	10
1.4 Současnost	10
2 Ekologická výchova v mateřských školách v ČR	11
2.1 Smysl ekologické výchovy, vzdělání a osvěty	11
2.2 Koncepce ekologické výchovy vzdělání a osvěty	12
2.3 Struktura učení v oblasti seznamování s přírodou	13
2.4 Environmentální výchova v mateřských školách	15
3 Charakteristika naší mateřské školy	17
II. Praktická část	20
4 Řízené činnosti v oblasti environmentální výchovy	20
4.1 Jaro	20
Březen	21
Duben	25
Květen	30
4.2 Léto	34
Červen	35
4.3 Podzim	39
Září	40
Říjen	43
Listopad	45

4.4 Zima	49
Prosinec	50
Leden	53
Únor	56
Závěr	60
Seznam použité literatury	61

Úvod

Není možné lidskou společnost náhle změnit, protože je to proces velice dlouhodobý. Je jisté, že jedinou cestou ke zlepšení situace je snaha změnit celkové myšlení, povědomí a cítění celé společnosti vhodným směrem, snaha v ní vyvolat pocit silné zodpovědnosti vůči svému životnímu prostředí a generacím budoucím. Když se rozhlédneme kolem sebe, hned poznáme, že nejúčinnější cesta k úspěchu je vhodně zaměřená výchova těch nejmenších. Děti se na rozdíl od starších generací dají ještě vychovat a vést tím správným směrem a toho bychom měli v každém případě využít. Při environmentální výchově nejmenších dětí můžeme dokázat mnoho dobrého, ale naopak i mnoho špatného. Proto je třeba volit ty nejlepší postupy ekologické výchovy a vzdělávání dětí, aby z nich jednou vyrostli schopní lidé, plně si uvědomující svoji nesmírnou zodpovědnost. Myslím si, že musíme využít této šance pro podporu ekologického smýšlení, cítění a hlavně chování lidské společnosti prostřednictvím soustředění síl na kvalitní a pečlivou ekologickou výchovu již od nejútlejšího věku.

Motto:

„Vykročili jsme ze sluneční soustavy do vesmíru, abychom hledali pouze mír a přátelství, abychom učili, budeme-li o to požádáni; abychom byli poučeni, budeme-li mít to štěstí. Víme velmi dobře, že naše planeta a všichni její obyvatelé jsou pouze malou částí tohoto nesmírného vesmíru, který nás obklopuje a vykračujeme do něho s pokorou a nadějí.“¹⁾

I. Teoretická část

1. Základy ekologie a problematiky životního prostředí, formování české environmentální výchovy

1.1 Historie environmentální výchovy na školách

Oficiálně se ekologická výchova do školní výuky dostala v roce 1990 úpravou osnov přírodovědných předmětů a tehdejšího předmětu občanská výchova a to v návaznosti na zkušenosti se zaváděním environmentální výchovy z konce osmdesátých let díky úsilí Danuše Kvasničkové. Její výukové programy pro základní, střední a střední odborné školy se staly mezinárodně známé a D. Kvasničková za ně získala cenu UNESCO GLOBAL 2000. Na ekologickou výchovu bylo již od počátku devadesátých let pamatováno i při vysokoškolské přípravě budoucích učitelů. Na Pražské pedagogické fakultě se touto problematikou v odborné, přírodovědné rovině zabývala Eva Lišková. Ekologickou výchovu na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích už od počátku devadesátých let formovala Nad'a Johanisová, která ji v roce 2008 předala Věře Soukupové. Na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně se environmentální výchova koncentruje kolem Hany Horké. V novém tisíciletí začal na pedagogické fakultě technické univerzity v Liberci působit Jan Činčera.

¹⁾ Čížková Z., Ekologická výchova nejmenších a malých. PEC, Praha 1996

Významnou osobností, která do naší environmentální výchovy v 90. letech 20. století vstoupila, je filozof profesor Erazim Kohák, který myšlenky ekologické etiky šíří na několika vysokoškolských pracovištích.

Na I. stupni se začala rozmáhat EVVO od počátku devadesátých let především díky systematickému proškolení učitelů, kterému se věnují střediska ekologické výchovy. V současné době jsou v souvislosti skurikulární reformou na školách jmenováni a proškolení koordinátoři EV. V roce 2000 byla založena metodika a realizace komplexní ekologické výchovy M.R.K.E.V., určená základním školám a následně Mrkvička pro školy mateřské. V současné době se rozšiřuje síť škol, které se k těmto metodikám hlásí, spolupracují se SEV a tím získávají materiální i metodickou podporu.

1.2 Organizace zabývající se environmentální výchovou v ČR

V roce 1968 byl Otakarem Leiským ze sboru ochrany přírody při národním muzeu založen TIS, 1. Československá organizace, jejímž primárním cílem byla ochrana přírody a výchova k ochraně přírody. TIS navázal na myšlenky českého skautingu. Činnost TISu ukončila normalizace. V roce 1974 iniciovali pracovníci ústavu Krajinné ekologie ČSAV, ve spolupráci s novinářem Josefem Velkem v časopise Mladý Svět kampaň na ochranu životního prostředí. Ta měla původně trvat 1 rok, ale nakonec nebyla nikdy ukončena a přerostla v hnutí – Hnutí Brontosaurus. Hnutí Brontosaurus bylo do roku 1990 součástí SSM. Nyní působí jako samostatná organizace. Největší naší nevládní organizací sdružující zájemce o ochranu přírody je Český svaz ochránců přírody. Jeho prvním předsedou se v roce 1979 stal vysokoškolský pedagog František Hron. V roce 1981 začal ČSOP vydávat časopis Naší přírodou. V roce 1990 do života organizací zabývajících se ekologickou resp. environmentální výchovou přestala zasahovat restriktivní opatření komunistické vlády, což umožnilo jejich osamostatnění od SSM a rozkvět. Většina z nich je zapojena do Sdružení středisek EV Pavučina, které bylo založeno začátkem roku 1996.

1.3 Legislativa

V usnesení vlády č. 232 ze dne 1. dubna 1992 byla schválena strategie státní podpory ekologické výchovy v České republice na devadesátá léta. V roce 1998 uzavřelo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s Ministerstvem životního prostředí dohodu o spolupráci v oblasti EV vzdělání a osvěty zákonem č. 123 Sb. § 13. V roce 2001 bylo vydáno usnesení vlády ČR č. 1048/2000 o státním programu environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR a Akčního plánu Státní program ČR na léta 2001 – 2003. S platností od 1. 1. 2005 byla EV zařazena do RVP základního vzdělávání jako jedno ze šesti průřezových témat. EV byla pochopitelně v úzkém propojení se vznikem a existencí Ministerstva životního prostředí. Na přelomu tisíciletí se zásadně mění charakter EV tak, že ze školy EV vzniká nový pedagogický obor, který má své první odborníky zaměřené na EV.

1.4 Současnost

Školský zákon přijatý v roce 2004 s účinností od 1. ledna 2005 oficiálně zahájil českou kurikulární reformu, která byla připravována od roku 2001. Pro každý obor vzdělávání v základním a středním vzdělávání a pro předškolní, základní umělecké a jazykové vzdělávání byly vytvořeny rámcové vzdělávací programy. RVP vymezují povinný obsah, rozsah a podmínky vzdělávání jsou závazné pro tvorbu ŠVP, hodnocení výsledků vzdělávání dětí a žáků, tvorbu a posuzování učebnic. RVP základního vzdělávání obsahuje environmentální výchovu jako jedno ze šesti průřezových témat. Od 1. září 2007 je poprvé v historii EV v ČR ze zákona povinná.

Jeden z prvních rozsáhlejších výzkumů mezi předškolními dětmi a žáky I. stupně, který byl u nás v oboru EV realizován, je výzkum odcizování dětí přírodě. Tento výzkum vyvolal kritiku vědeckých pracovníků v časopise *Envigogika*. Další výzkum Stav školních zahrad v ČR se zaměřil na zmapování stavu školních pozemků v ČR. Tento výzkum takovou vlnu kritiky nevyvolal, ale nebyla mu věnována dostatečná pozornost. V dnešní době je úroveň EV různá, většinou nedostatečná. Učitelé se často chaoticky věnují jednotlivým tématům a prvkům v projektech, jejichž kvalita i účinnost je sporná. Na druhé straně existuje celá řada úžasných učitelů a učitelek, kteří s chutí realizují EV.

2. Ekologická výchova v mateřských školách v ČR

2.1 Smysl ekologické výchovy, vzdělání a osvěty

Smyslem EV je dosažení takového stavu, kdy jsou občané objektivně informováni o stavu a vývoji životního prostředí a získávají k prostředí vztah, který je základem šetrného chování a jednání. To vyžaduje určité znalosti a dovednosti a silnou motivaci. Lidé většinou ztratili přímý kontakt s přírodou, a proto si neuvědomují, tak jako dříve, jak je pro ně zdravé a funkční prostředí důležité. Z toho důvodu je třeba je k tomuto ekologickému podvědomí vést.

Ekologická výchova, vzdělávání a osvěta jsou tedy spolu s nástroji ekonomickými a legislativními důležitým preventivním nástrojem ochrany životního prostředí. Tyto nástroje jsou nezbytné a účinné, ale nezaručí kladný vztah k životnímu prostředí. Význam prevence v ochraně životního prostředí roste také vztahy mezi organismy a prostředím, které jsou velmi komplikované, a lidstvo zná pouze malou část zákonitostí těchto vztahů. „Ekologická výchova má přispívat k přijetí zodpovědnosti za stav životního prostředí, má vytvářet podmínky pro konkrétní zapojení jednotlivce do ochrany životního prostředí.“²⁾ V mnoha směrech se prolíná s prací veřejnosti v oblasti životního prostředí, není možné určit mezi nimi přesnou hranici. Jedním ze společných rysů ekologické výchovy a práce s veřejností je aktivizace obyvatel v oblasti ochrany životního prostředí. Přestože je třeba pracovat se všemi skupinami obyvatel, zvláštní pozornost je dobré věnovat těm, kteří mají možnost dalšího působení, jako jsou učitelé, podnikatelé, veřejně činné osoby, novináři. Ekologická (environmentální) výchova je pojem přeložený z anglického environmental education. Ekologická výchova má u dětí vytvářet základní hygienické a sociálně kulturní dovednosti a návyky ve vztahu k životnímu prostředí a probouzet v nich citový vztah k přírodě, k lidem samotným. EV má poskytnout základní poznatky o správném a nesprávném vztahu a chování člověka k životnímu prostředí. Aby byly tyto výchovné úkoly naplněny, je třeba vytvářet dostatek podnětu při hře, práci i učení, které vycházejí z poznávání přírody.

²⁾ Barwinek H., Dr., Felmberg I., Pradel W. Metodika seznamování dětí s přírodou, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1976

Základem je samozřejmě hra, která se promítá do všech činností. Nejúčinnější výchovnou metodou je bezprostřední styk s okolní přírodou. Děti se v přírodě seznamují s rostlinami a zvířaty, přicházejí do bezprostředního styku s okolní přírodou. Významnou výukovou metodou je také styk dětí se zvířaty, který ovlivňuje jejich citlivost a ta se dále projeví v mezilidských vztazích. Správná volba učebních pomůcek je nedílnou součástí výuky EV.

Děti, které přicházejí do mateřské školy, jsou zvědavé a snadno napodobují názory a postoje lidí kolem sebe. TO platí i pro jejich vztah k přírodě. Děti získávají formou pozorování, zajímavých vyprávění a her nový pohled na svět a jsou schopny i přes svoji, ještě velmi malou životní zkušenost, pochopit, že příroda je krásná, potřebujeme ji k životu, a proto ji musíme chránit. Hlavním cílem EV je vychovávat v dětech kladný vztah k přírodě, ke všemu živému a k úctě k životu. Vzbuzovat v dětech zájem o problém ochrany přírody a tak v nich pěstovat základ osobní odpovědnosti za stav prostředí, ve kterém žijí. Tomuto cíli jsou podřízeny úkoly, které plníme v jednotlivých ročních obdobích.

2.2 Koncepce ekologické výchovy, vzdělávání a osvěty v mateřských školách

Výchova dětí předškolního věku je především úkolem rodiny. Významně je rozvoj ovlivňován také kvalitou prostředí, v němž vyrůstá působením dětské literatury, rozhlasového a televizního vysílání, některými osvětovými a kulturně-vzdělávacími zařízeními, centry a středisky ekologické výchovy atd. Resort školství ovlivňuje environmentální vzdělávání a výchovu v období předškolního věku přímo prostřednictvím výchovy dětí v mateřských školách a doporučením spolupráce mateřských škol s výše uvedenými subjekty. Cílovou skupinou jsou děti ve věku 3 až 7 let, učitelky a ředitelky příslušných mateřských škol, ale též rodiče dětí, které tam docházejí. Povinnost mateřské školy realizovat EV je dána kromě státního programu EVVO ČR také rámcovým programem pro předškolní vzdělávání vydaným MŠMT ČR v březnu 2001. Tento dokument vymezuje různé oblasti předškolního vzdělávání. Mezi nimi také environmentální oblast „dítě a svět“. Podle rámcového programu je záměrem vzdělávání v environmentální oblasti založit u dítěte elementární povědomí o okolním světě a vytvořit základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte, budoucího dospělého

člověka k okolní přírodě, její stránce biologické, estetické i k racionálním problémům stavu životního prostředí. Stále naléhavější je podpora utváření správných návyků zdravého životního stylu, který by měl začít v rodině a posilovat se ve spolupráci s mateřskou školou. Jestliže dítě získává určité empatie k uvedené problematice, mělo by se stát vnímavějším ke svému okolí, interiéru, exteriéru, k ostatním lidem a ke světu vůbec. Aby děti vyrůstaly opět v bližším kontaktu s přírodou, je třeba:

- a) aby se děti od nejútlejšího věku pohybovaly co nejvíce v přírodním prostředí, pozorovaly přírodu,
- b) aby žáci základní školy věděli o nutnosti vychovávat děti od nejútlejšího věku ke správnému vztahu k přírodě, k jejímu objevování a pohybu v ní,
- c) aby byla podporována mateřská centra, kde probíhají ekologické programy pro rodiče s dětmi,
- d) aby mateřské školy co nejvíce činností přesunuly do zahrad a venkovního prostředí,
- e) aby byly podporovány realizace zahrad,
- f) aby byli pedagogové dále vzděláváni v oblasti environmentální výchovy,
- g) aby děti měly možnost pomáhat při péči o zvířata, rostliny,

Nechat dětem více prostoru v oblasti environmentální výchovy.

2.3 Struktura učení v oblasti seznamování s přírodou

Seznamování předškolního dítěte s přírodou je promyšlený proces, utváření jeho emociálně bohatého vztahu k přírodě. Seznamování s přírodou na mateřské škole a činnosti v přírodě jsou nástrojem probuzení tohoto aktivního vztahu podnětem k rozvíjení dětské spontaneity a fantazie i prostředkem formování kritérií racionálního, estetického i etického hodnocení světa přírody.

V souladu s tímto pojetím nutno zásadně rozhodnout, zda budeme seznamování s přírodou chápat jako obecné, zpravidla pouze verbální informace o přírodě anebo zda je budeme chápat jako utváření obecnějších principů myšlení v duchu přírodních zákonitostí. Za prvořadé se považuje utváření dialektického přírodovědného myšlení a nikoli zásobování dětí izolovanými informacemi nebo bez souvislosti sdělenými hotovými poznatky. Praktické poznávací činnosti – hra, učení, práce i zábavné činnosti mají v průběhu předškolního období zásobit dítě konkrétními zkušenostmi a poznatky,

kteřé už nikdy jindy nebude mít možnost v relativním klidu a pohodě získat, a kteřé jsou zárukou, že dítě později zvládne úspěšně přírodovědné obory ve škole. Struktura učení při seznamování s přírodou má mnohé společné vlastnosti s procesem učení na jiných poznávacích úsecích. Vyskytují se v něm fáze, kteřé jsou podmíněny vývojem poznávacích schopností dítěte a tyto fáze musí každé učení s porozuměním respektovat. V počáteční fázi učení se uplatňují jednoduché druhy učení. To, co dospělému připadá trapně primitivní a zcela samozřejmé, je pro dítě vlastně již náročnou složkou učení, kteřou teprve postupně zvládá. Někdy se zapomíná, že se dítě musí učit nejen obratnosti, ale vlastně základním pohybům končetin a celého těla v prostoru. Schopnost koordinovaného pohybu je první podmínkou poznávací činnosti. Stejně tak se dítě učí používat svých smyslů pro pozorování a význam slov, kteřá mu označují pozorované předměty a jevy. Dítě se potřebuje naučit odlišovat smyslové charakteristiky předmětů a dějů. Musí umět odlišovat například červené předměty od zelených, kulaté od hranatých, hladké od drsných, ostré od tupých. Učí se rozeznávat chuti cukru od chuti citronu a vůni květiny od zápachu kouře. Souvislosti s těmito vlastnostmi předmětů se učí odlišovat početnost množin předmětů a jejich umístění v prostoru ve vztahu k vlastní osobě, jestli jsou blízko, daleko, nahoře, dole, vpravo nebo vlevo. Na základě těchto charakteristik se vytvářejí i další pojmy, místa, velikosti, směru a času. Ty se vytvářejí v konkrétních situacích a právě tyto konkrétní situace jsou velice podstatné proto, aby si dítě později osvojilo principy společné všem přírodním vědám. S takto získanou pojmovou vybaveností dokáže již dítě rozdělovat soubory podle podobnosti, vytvářet třídy a podtřídy. Dokáže utvářet kategorie založené na vnějším vzhledu předmětu, např. dělit zvířata podle vnějšího vzhledu nebo podle vlastností. Vedle seznamování s přírodou formou konkrétních poznávacích činností se v činnostech mateřské školy vyskytuje i poznávání přírody zprostředkované uměleckou formou slovní nebo obrazovou. Při záměrném a plánovitém působení na dítě, jehož cílem je vytvoření hlubšího vztahu k přírodě, kteřý má být předstupněm celoživotního vztahu k přírodní kráse a hodnotám, je úloha učitelky mateřské školy velmi náročná a složitá. Musí si stále uvědomovat psychické zvláštnosti tohoto období a přizpůsobit jim formy své práce. Nejnapadnější zvláštností přístupu dítěte předškolního věku k poznávané skutečnosti je emocionalita a bezprostřednost reakcí, kteřé v závislosti na temperamentu celkově určují způsob přijímání přírody dítětem. Emocionalita má řadu výrazů. Celková

pohybová aktivita, výmluvná gesta, mimické pohyby očních nebo lícních svalů, pootevřená ústa, to vše signalizuje citovou zainteresovanost dítěte. Stejně tak slovní reakce a fyziologické projevy. Nejlépe můžeme sledovat ohlas seznamování s přírodou na výtvarné činnosti dítěte. Dítě svou kresbou vypovídá o tom, co chápe jako podstatné ve vztahu k sobě, co je zaujalo a k čemu si utvořilo citový vztah. Někdy dovede zachytit detail, který symbolizuje jeho nejsilnější zážitek ze setkání s určitým přírodním jevem. Ilustrace s přírodní tematikou a zobrazování přírodních dějů mohou na jedné straně aktivizovat tvorbu představ o přírodě, ale mohou být i činitelem, který omezuje, protože místo tvorby vlastní představy přizpůsobuje dítě své vidění výtvarnému názoru ilustrátora. Klasickým příkladem je antropomorfizovaná výtvarná představa hmyzu, která se u dětí objevuje v kresbě po setkání s ilustracemi O. Sekory v knížkách *Ze života hmyzu*. Dítě v mateřské škole dokáže rozlišit faktickou pilnost včel, či smysl pro povinnost svatojánských broučků. Dokáže mít vedle sebe paralelně svět skutečné přírody v její rozmanitosti, zákonitostech a vývoji a svět uměleckého ztvárnění přírody, v němž je fantazie duhovým obloukem, který překlene a ozvláštňuje svět, v němž dítě postrádá některé faktické znalosti. Výsledkem konfrontace těchto dvojích zážitků a zkušeností může být právě samostatnost a tvořivost ve způsobu nazírání dítěte a schopnost přistupovat k těmto dvěma odlišným světům.

Nesmíme opomenout poslední cíl seznamování s přírodou, kterým by měla být tvořivost a aktivita ve vztahu dítěte k přírodě. Rozhodujícím činitelem v této realizaci je učitelka. Na ní záleží, jak včlení dítě do dynamického světa přírody a učiní z tohoto světa pro dítě nejen zdroj poznání, ale i citových prožitků, které obohatí celou jeho osobnost. Citlivý vztah učitelky k přírodě a jeho bohaté prožívání pomůže vést děti k tomu, že touha po poznávání přírody, obdiv a úcta k ní se stanou jejich životní potřebou.

2.4 Environmentální výchova v mateřských školách

Výchova dětí předškolního věku je především úkolem rodiny. Významně je rozvoj ovlivňován také kvalitou prostředí, v němž vyrůstá, působením dětské literatury, rozhlasového a televizního vysílání, některými osvětovými a kulturně vzdělávacími zařízeními, centry a středisky ekologické výchovy. Rezort školství ovlivňuje environmentální vzdělávání a výchovu v období předškolního věku přímo

prostřednictvím výchovy dětí v mateřských školách a doporučením spolupráce mateřských škol s výše uvedenými subjekty. Cílovou skupinou jsou děti ve věku 3 až 7 let, učitelky a ředitelky, ale též rodiče dětí, které tam docházejí. Povinnost mateřské školy realizovat environmentální výchovu je dána kromě Státního programu EVVO ČR také Rámcovým programem pro předškolní vzdělávání, vydaným MŠMT ČR v březnu 2001. Tento dokument vymezuje různé oblasti předškolního vzdělávání, mezi nimi také environmentální oblast „Dítě a svět“. Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jakým způsobem probíhá environmentální výchova na mateřských školách a v jakém rozsahu. V prvé řadě jsem se zaměřila na oslavu Dne Země v mateřských školách. V mateřských školách probíhají nejrůznější akce. V tento den se učitelky snaží dětem opravdu velice názorně a s velkým využitím fantazie naplnit program den, aby se děti nejen pobavily, ale také se něco užitečného dozvěděly a především prospěly přírodě různými akcemi. V tento den často vycházejí školy do přírody za účelem sbírání odpadků. S tímto souvisí i nutnost základního třídění odpadů. V dnešní době tato potřeba stále roste a přibývá těch, kteří důsledně třídí. Základem toho, aby se správně zacházelo s odpadem, je důležité, aby si již malé děti tento fakt zažily jako základní povinnost. Pozorováním mateřských škol jsem došla k výsledku, že učitelky s dětmi ve většině případů odpad třídí, vysvětlují a zdůvodňují proč je to pro přírodu tak důležité. Většina školek má nápaditě vyrobené krabice, různě pomalované a pojmenované např. papírožrout, plastomil. V mnoha případech je běžné třídění odpadu doplňováno separovaným sběrem různých jiných materiálů, jako například hliníku, plastových víček, vybitých baterií. Další otázkou, kterou jsem se snažila dozvědět, bylo využívání zahrady pro účely ekologické výchovy dětí. Bohužel toto využití zatím mateřské školy nenaplnují. Většina školek se chystá k rekonstrukci školní zahrady, či jejich zahrada neodpovídá prostorem k využití. Také jsem se zaměřila na provozování různých kroužků a zájmových činností, vztahujících se k dané tematice. Většina mateřských škol má přírodovědné kroužky, které pracují podle nápadů a námětů z literatury, která se týká environmentální výchovy. Velmi rozšířená je výroba z odpadového materiálu a práce s přírodním materiálem. Chování drobných zvířat na mateřských školách nepatří do rozšířené aktivity školy.

3. Charakteristika naší mateřské školy

Naše dvoupavilonová škola je od září 2008 školou osmitřídní s kapacitou 220 dětí. Čtyři třídy v budově A jsou plně heterogenní, čtyři třídy budovy B jsou děleny na dvě třídy mladších dětí a dvě třídy od 4,5 let výše. O děti celkem pečují 15 pedagogických pracovníků s odborným vzděláním.

Škola se nachází na kraji města uprostřed novější zástavby. Oba pavilony spojené koridorem s hospodářskou budovou jsou obklopeny rozlehlou zahradou se vzrostlými stromy, které zabraňují vnikání hluku a prachu a zároveň slouží, jako zelená kulisa pro hry dětí a v parném létě poskytují osvěžující stín.

Naše škola nabízí dva výchovně vzdělávací programy. ŠVP „Světlem křížem kráčem“ a alternativní ŠVP „S prvky začít spolu“. Část velké zahrady je využita pro zpracování projektu ekologická zahrada v MŠ, kde se děti prožitkovým učením seznamují s prvky environmentální výchovy. Zahrada je také doplněna vybudovanou naučnou stezkou, která je součástí projektu „Člověk a strom“. Dalším dlouhodobým projektem je postupná obnova zahradního vybavení v souladu s příslušnými bezpečnostními a hygienickými normami, na kterém jsme začali pracovat společně s rodiči. Škola se již několik let zabývá cíleným tříděním odpadu v souladu se ŠVP a v rámci ekologizace svého provozu. Společně s rodiči organizuje sběr hliníku, papíru, plastových víček, vybitých baterií, sušené pomerančové a citronové kůry. Získané finanční prostředky věnujeme do ZOO Plzeň, kde jsme si adoptovali lamičku Emičku.

Hlavními úkoly v oblasti výchovy k ekologickému vnímání světa kolem nás, je vytvářet u dětí základní hygienické a sociálně kulturní dovednosti a návyky ve vztahu k životnímu prostředí, probouzet a upevňovat citový vztah k přírodě a k lidem. Dát dětem základní poznatky o správném a nesprávném vztahu a chování člověka k životnímu prostředí. Jednotlivé prvky environmentální výchovy prolínají do všech oblastí výchovného působení tak, aby rozvíjely:

- citové vztahy k přírodě a jejímu estetickému vnímání
- vyjadřovací dovednosti a schopnosti ve vztahu k prostředí

- hygienické návyky, dovednosti a návyky k udržování čistoty okolního prostředí, základní poznatky o přírodě a jejích částech

K naplňování těchto základních cílů využíváme různých metod, postupů a forem, které jsou náplní Školního vzdělávacího programu na mateřské školy. Velký důraz klademe na aktivní spolupráci s rodiči.

Jednotlivé třídy jsou vybaveny malými uzavíratelnými odpadkovými koši, které jsou barevně rozlišeny. Žlutý koš slouží k ukládání nepotřebného materiálu z plastu a modrý k ukládání odpadového papíru. Pro ostatní materiál slouží koš bez barevného označení. Obdobně je tomu ve školní kuchyni. Před budovou kuchyně jsou umístěny velké kontejnery s obdobným barevným rozlišením a do těch je umisťován patřičný odpad. Některé druhy odpadu jsou pokladem, a proto je sbíráme. Tím se dá ušetřit množství surovin, které by jinak bylo nutné vytěžit, upravit a potom vyrobit spotřební produkt, který je pro život člověka nutný. Jako příklad je možno uvést papír. Každý člověk spotřebuje asi 90 kg papíru ročně. To znamená, že pro každého z nás musí z přírody každoročně zmizet 2 vzrostlé stromy. I my umíme odpadový papír recyklovat a vlastnoručně vyrobený papír využívat. Víčka od PET lahví bychom jistě odhodili do odpadu, ale dají se recyklovat a dál využívat v různých průmyslových odvětvích. Zejména se hodí, pro výrobu různých předmětů z plastu. Vyrábí se z nich také vlákna do zimních bund a spacích pytlů. Pro jejich barevnost a skladnost je využíváme při výtvarných činnostech s dětmi. Hliník je materiál, který do odpadkového koše nepatří. Tím, že hliník sbíráme a vracíme zpět do výroby, vracíme naší zemi i část pokladu, který nám dala, abychom si z něj mohli vyrobit i věci potřebné. Máme na paměti, že žádný poklad není nevyčerpatelný. Proto sbíráme i malé přenosné akumulátory, které obsahují také cenné poklady. Cílem je pěstovat v dětech povědomí o tom, že čisté vodstvo, čistá půda a čistý vzduch je základem pro budoucnost veškerého života na naší zemi a tedy i lidstva. Náš ŠVP a z něj vycházející třídní výchovně vzdělávací programy jsou zpracovány tak, aby prvky environmentální výchovy prolínaly do všech jeho částí. Upřednostňujeme vlastní zkušenosti dětí, pozorování a prožitek. Hlavní metodou, kterou využíváme, je hra. Spolupracujeme s několika organizacemi, zabývajícími se výchovou k ekologii, zde čerpáme podněty. Pravidelně se zúčastníme seminářů v Podblanickém ekologickém centru, v Ekocentru Toulcův dvůr a v Ekocentru Votice.

V mateřské škole pracuje přírodovědný kroužek Zvídálek, jehož činnost je zaměřena na podrobnější objevování těch nejjednodušších principů živé přírody. Využíváme k tomu naši školní zahradu, která poskytuje příležitosti pro pozorování různých rostlin, ale i drobných živočichů. Školní zahrada je pravidelně udržována a realizována tak, aby dětem poskytovala kontakt s rostlinami a drobnými živočichy. Je v ní hmatová stezka, na které se děti bezprostředním kontaktem seznamují s různými druhy přírodnin. Bylinná zahrádka učí děti poznávat druhy léčivých bylin, které člověku mohou sloužit k upevňování zdraví. Dále zde děti mají záhony pro sázení, setí a sklizení. Za poznáváním přírody a jejich obyvatel jezdíme zpravidla 2x ročně na několikadenní tematicky zaměřené pobyty, které děti obohacují a napomáhají jim rozvíjet dětskou citlivost. V zimě se staráme o malé opeřence a poskytujeme jim základní potravu. Za odměnu je můžeme za oknem pozorovat. Vycházíme také pravidelně do nedalekého lesa, přilepšit lesním zvířátkům a zároveň se učíme rozpoznávat stopy. Také spolupracujeme s myslivci, kteří k nám pravidelně přijíždějí pro nasbírané tvrdé pečivo, které nám pomáhají nashromáždit rodiče dětí z celé školky. Dětem naší mateřské školy dělá společníci již několik let želvička Žofinka, křeček Ferda a oblovka Pepíček. Děti jsou se zvířátky v každodenním kontaktu. Tento kontakt je pro rozvoj citového vztahu k živé přírodě důležitý.

II. Praktická část

4. Řízené činnosti

4.1 JARO

Probuzení přírody, ale především i nás, po zdánlivém zimním odpočinku přichystá řadu pozorování a činností, které s ní souvisí. Bude motivací pro různé výtvarné techniky, pro práci s různými druhy materiálů, barvou, přírodninami i odpadovým materiálem. Sbíráme vůně a květiny do našeho herbáře, společným jarním úklidem oslavíme Den Země. Pro environmentální rozvoj dítěte je řada činností přenášena ven, zahrada nabízí činnosti spojené s pohybem a experimentováním. Vysázením předpěstovaných rostlin ze třídy do záhonku dojde k přímému pozorování růstu. Na pastvě v přírodě pozorujeme i naše zvířátka - želvu Žofinku a oblovku Pepíčka. Posloucháme zvuky v přírodě, hrajeme eko-hry, hry na ochranáře i badatele, vnímáme změny počasí. Barvy, tvary, určování, pojmenování, třídění a orientace jsou pojmy, se kterými se děti při různých činnostech setkají. Učí se respektovat jeden druhého, pomoci jeden druhému a uvědomují si potřebu spolupráce. Pro tento integrovaný blok maximálně využíváme zahradu školy a přírodu v okolí mateřské školy. Snažíme se dětem co nejvíce přiblížit tradice jarních svátků, rozvíjíme fyzickou i psychickou zdatnost, učíme se používat naše smysly, děti se účastní péče o přírodu a zvířátka.

Vzdělávací cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí pro období jara.

Dítě a jeho tělo:

- rozvíjet znalosti v oblasti hrubé motoriky, ovládání pohybového aparátu, rozvoj fyzické i psychické zdatnosti
- rozvoj praktických dovedností v oblasti jemné motoriky přiměřených k věku v každodenních činnostech
- vytváření zdravých životních návyků a rozvoj dovedností důležitých k podpoře zdraví a bezpečí, vytváření pohodového prostředí

Dítě a jeho psychika:

- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností se zaměřením na správnou výslovnost a rozvíjení aktivní slovní zásoby
- vytváření pozitivního vztahu k intelektuálním činnostem a k učení, podpora a rozvoj zájmu o učení
- formou her a praktických dovedností rozvíjet orientaci v prostoru a rovině
- rozvoj schopnosti vytvářet citové vztahy, rozvíjet je a city plně prožívat

Dítě a ten druhý:

- rozvíjení prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem
- upevňování pozitivního vztahu ke svému okolí – tolerance, přizpůsobivost, citlivost
- vést děti k poznávání nutnosti ochrany osobního soukromí a bezpečí svého i druhých

Dítě a společnost:

- vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností
- vytváření základu aktivních postojů ke světu a životu

Dítě a svět:

- poznávání jiných kultur
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, s živou a neživou přírodou, lidmi, společností, planetou Zemí
- osvojení si poznatků a dovedností potřebných v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy.

Březen

Záměr integrovaného bloku:

Záměrem bloku je vytvořit u dětí povědomí o přírodním prostředí a jeho změnách. Seznámit je s prvními jarními květinami, s volně žijícími zvířaty, připomenout si rozdíl mezi přezimujícími zvířaty a spáči. Děti si uvědomí, že toto období je obdobím, kdy se rodí mláďata. Naučí se základní turistické značky a pracovat s nimi.

Nabídka činností:

1. Prostorová malba a příprava podkladů pro jarní vyrábění

2. Žabí přechody
3. Výsadba lesa a výroba turistických značek

1. Prostorová malba a příprava podkladů pro jarní vyrábění

a) *komunikativní kruh*

Zimo, zimo, táhni pryč, nebo na Tě vezmu bič.

Vytahám tě za pačesy, za ty hory, za ty lesy.

Až se vrátím nazpátek, svleču zimní kabátek.

Společnou říkankou, která je motivací pro další činnost a tvoření, jsme zahnali zimu a otevřeli jaro. S dětmi si řekneme, jaké jsou změny v přírodě, podle obrázků pojmenujeme první jarní květiny, řekneme si, kteří ptáci se k nám vrátili a která zvířata se vzbudila ze zimního spánku. Ze zahrady si přineseme větvíčku stromu a řekneme si, že stromy jsou připraveny k pučení, v lese můžeme najít první posly jara – bledule a sněženky. A stále více je slyšet ptačí zpěv. Na procházce si s dětmi všímáme, jak se příroda probouzí, vyletují včely, probouzí se první motýli a připomeneme si, jak je důležité chránit žabí přechody.

b) *Pomůcky a potřeby*

- kreslicí karton
- žlutá tempera
- tuš
- ptačí brko

c) *Postup práce*

Děti při opakování společné říkanky *Zimo, zimo, táhni pryč*, natírají celou plochu kreslicího kartonu žlutou barvou. Po zaschnutí kreslí, ptačím brkem

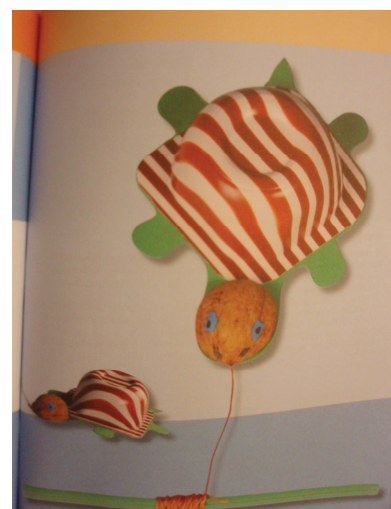

namočeným do černé tuše, sluníčka.

Takto vytvořená plocha nám vytváří podklad pro celé jarní činnosti. Pod plochu děti skládají z papíru sněženky, vytvářejí kuřátka, ke kterým přilepují pšenici.

Činnost ukončíme pohybovou hrou s písničkou:

*Leze, leze šnek, veze domeček,
leze, leze z proutí, domečkem si kroutí.
Najednou se lek.
Nejdřív tykadla, potom kukadla,
copak se to stalo, co ho polekalo,
bác, šiška upadla.*

2. Žabí přechody

a) Komunikativní kruh

Motivační písničkou,

*My jsme žabky z tůňky, kva, kva, kva
Žbluňkáme si žbluňky, žbluňky, kva, kva,
kva.*

otevřeme motivační blok. Děti vyhledávají v encyklopedii zvířat žáby, řekneme si vše o jejich životě, o jejich barvě, čím se živí, jestli přezimují, nebo spí. S dětmi si připomeneme, proč se na jaře objevují na silnici velká množství žab v řadě za sebou. Připomeneme si, že se takto

shromažďují k páření a že již dnes se vytvářejí tzv. žabí přechody, které jsou označeny značkou.

b) Pomůcky a potřeby

- čtvrtky
- nůžky
- barevné papíry
- lepidlo
- černá látka na silnici
- kyblík
- pláštěnka

c) Postup práce

S dětmi si vytvoříme z barevných papírů malé žabičky. Ve třídě si připravíme z černé látky silnici a děti oblečené do pláštěnky přenášejí žabičky v kyblíku z jedné strany na druhou. Po hře si papírové žabičky umístí na předem připravený žebříček a nechají si je do dalšího bloku počasí, kdy si budeme podrobněji povídat o rosničkách.

3. Výsadba lesa a výroba turistických značek

a) Komunikativní kruh

Motivační říkankou,

Hajný chodí sem a tam,

Celý les má spočítán.

Srnec, srnka, jedle, smrk,

A ven z lesa půjde vlk.

Rozpočítadlem začneme společné rozhovory na téma les, podle obrázků si určíme listnaté a jehličnaté stromy, snažíme se rozpoznat borovice a smrky, povíme si o zvířátkách, která žijí v lese, o dobrůtkách, které si z lesa můžeme přinést. S dětmi si prohlédneme turistické značky a na vycházkách přírodou se snažíme určit, co znamenají.

b) Pomůcky a potřeby

- obrázky turistických značek
- polystyrenové destičky
- špejle
- tempery
- štětce
- nůžky
- barevné papíry
- kamínky
- větvičky

c) Postup práce

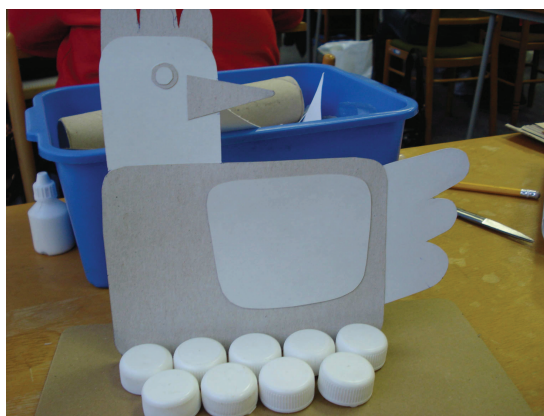
Z polystyrenových destiček si vystříháme stromečky, které napícháme na špejle a natřeme temperami. Připravené stromečky „vysadíme“ do připraveného polystyrenového podkladu, který jsme předem natřeli hnědou barvou. Děti si samy přidávají do lesa kytičky, houby, kamínky, klacíky. Na čtvrtky si podle předlohy nakreslí turistické značky a hra v lese může začít. Při naší procházce lesem jsme objevili velké lesní mraveniště, tak jsme si nakonec zahráli hru: Najdi si mně mravenečku. Mezi děti jsem rozdala sáčky s čaji s různými vůněmi. Děti podle vůně svého sáčku, např. mátový, musely k sobě najít mátového mravenečka.

DUBEN

Záměr integrovaného bloku:

V tomto měsíci lze dobře sledovat ohromné změny. Většina stromů a keřů začíná pučet a vyhání nové výhonky, ze země vyrážejí svěží rostlinky. V lese si všimneme kvetoucích modřínů, buků, javorů a jasanů. V zahradách kvetou jabloně a meruňky. S dětmi můžeme objevit první houby a u potoka podběl a blatouchy. Všimáme si, že přilétla většina ptáků a bažanti se přepereňují do svatebního šatu. Ptáci stavějí hnízda a objevují se první hejna hmyzu. Také si můžeme ověřit, zda platí pranostika, že na Svatého Jiří vylézají hadi a štíři. S dětmi si připomeneme Velikonoční svátky. V tomto

období čeká děti řada velikonočních říkanek a písní s nimiž se mohou vydat na koledu. Čekají je veselé hádanky, pohádky a hudebně pohybové hry. S pomocí přírodních materiálů se naučí zdobit a barvit vajíčka.

Nabídka činností:

1. Hody, hody doprovody
2. Maminka Země
3. Počasí

1. Hody, hody doprovody

a) Komunikativní kruh

Motivační písní:

*Ben, ben, ben, všechny blechy ven
a vajíčka do košíčka, sem, sem, sem.*

otevřeme Velikonoční svátky.

V kruhu si s dětmi řekneme, co jsou to Velikonoce, jaké jsou lidové zvyky, tradice a symboly. V tomto období budeme vyrábět hlavně z odpadového materiálu zajíčky,

slepičky, pomocí přírodních materiálů obarvíme vajíčka.

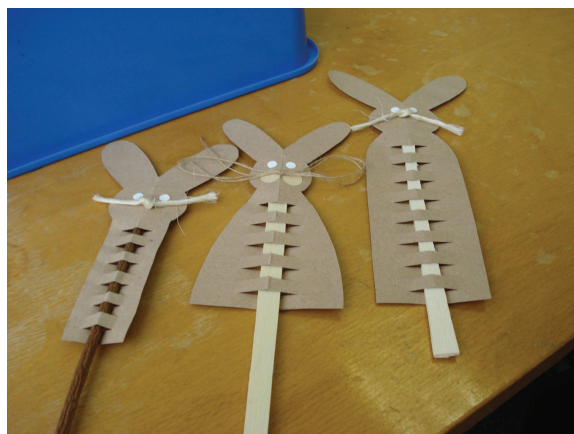
b) Pomůcky a potřeby

- papírové trubky
- tempery
- vařená vajíčka
- šafrán

- petrželka
- cibulové slupky
- káva
- barevné papíry
- nůžky

c) *Postup práce*

S dětmi vyrábíme různé zajíčky z papírových trubiček, vyrábíme stromy, ptáčky a nakonec pomocí přírodních materiálů obarvíme vajíčka. Děti si papírovou trubičku natrou nahnědo, podle šablony vystříhnou hlavu s ušima, kterou

zasunou do papírové trubičky. Mohou dozdobit knoflíky z barevných papírů, mašličkou atd. Na větvičky, které nám začínají vyrážet zelené lístky, zavěsíme kuřátka, která jsme vyrobili z obalů od Kinder vajíček. Z delší papírové trubky a kartonu z krabice vyrobíme strom, který zpestříme živými větvemi a z barevných papírů vytvoříme jarní květy. Děti si obarví vajíčka přírodními barvami. Žlutou barvu docílíme z roztoku šafránu, světlezelenou z odvaru z petrželky, oranžovou barvu dodají vejším cibulové slupky a dohněda je zbarvíme kávou. Také můžeme vajíčka potírat lepidlem a poválet např. v pšenici nebo slunečnicových semínkách. Na závěr bloku si zahrajeme hru s prsty s říkankou:

Zajíčku ušáčku, natáhni uši, zavři svou hubičku, teď ti to sluší.

Zahýbej ušima, ukaž nám zuby, náš malý zajíček pěkně to umí.

2. Maminka Země

a) *Komunikativní kruh*

Komunikativní kruh zahájím přečtením pohádky Maminka Země:

Maminka Země se protáhla. Zrovna zaslechla tiché brebentění z vedlejší komůrky a za chvíli už je u ní malá holčička Sněženka. Maminko, můžu se jít

podívat ven? Já už nechci spinkat. Ještě ne, Sněženko, venku je velký mráz a ty ještě nemáš ušité šatičky. Ale můžeš jít probudit Zvonka, ať všem zazvoní. Pustíme se do práce. A tak Zvonek zvoní svou hlavičkou a probouzí fialky, petrkliče, bledule i další malé kytíčky. Ty se protahují. To už je jaro? Už máme jít ven? Ještě ne, děťátka, říká jim maminka Země. Nejprve si ušijete šatičky. A už maminka vytahuje látky. Bílou si vybere sněženka, žlutou petrklič, fialovou si vezme violka. Všechny holčičky i chlapečci usedají ve svých komůrkách a šijí si nové šatičky. Maminka Země jim při tom zpívá a povídá pohádky. Sněženko, ty už máš hezké šatičky, ještě ti přidám žlutou mašličku a běž se podívat nahoru na zem, jestli už sluníčko svítí, říká maminka. A tak se sněženka vydá nahoru za sluníčkem. Rozhlíží se, ale ještě jí něco studí za krkem, brrr, to je sníh! Sněženka se oklepe a hned nastavuje svou hlavičku sluníčku. Trocha sněhu jí vůbec nevadí. To zvonku by se to nelíbilo, ten by mohl i onemocnět. Ale první jarní kytíčky už mohou nahoru. A tak za chvíli vykukují i bledule a petrklič. Sluníčko hřeje a hřeje, sníh se rozpouští a maminka Země posílá z vyhrátých komůrek ven i ostatní děti. Za chvíli se stráž pod lesem rozsvítila barevnými hlavičkami kytíček.

b) Pomůcky a potřeby

- tvrdý papír
- modrá a žlutá barva
- štětec
- bílé papíry
- nůžky a lepidlo

c) *Postup práce*

Děti si pomocí hry s říkankou zopakují názvy kytiček.

Děti jsou kytičky a sedí. Jeden dospělý zpívá a chodí mezi nimi. Zastaví se u dítěte, pohladí ho a to řekne název kytičky. Pak se přidá k dospělému a zpívá s ním. Hra končí až je věneček uvitý.

Vijem, vijem věneček, ze všech našich kytiček.

Uvijem je do věnečku, lístek, kvítek i větvičku.

Jaké jméno máš? Tak pojď mezi nás.

Po této hře se děti posadí ke stolečkům a každý si čtvrtku namočí mokrou houbičkou. Do spodní poloviny malují modrou barvou sníh, který se rozpouští na vodu a do horní poloviny žluté sluníčko, které svítí. Uprostřed vznikne kouzlo. Sluníčko a voda nám vytvoří travičku, protože žlutá a modrá barva se smíchá na zelenou. Na travičku nalepíme poskládané bílé sněženky.

3. Počasí

a) *Komunikativní kruh*

Dešťové kapičky dostaly nožičky, dupaly po plechu, dělaly neplechu.

Vzbudily Janičku, zaspala chvíličku. Do školy běžela, celá se zmáčela.

A kdo měl deštníček, zmokl jen krapíček, slunce se zjevilo, kapičky vypilo.

Po zazpívání písně přinesu dětem připravený žebříček, jestli uhodnou, co na něj dám, když si povídáme o počasí. Děti si vzpomenou na předem vyrobené rosničky a na žebříček je podle počasí posadí. Zkusíme si s dětmi zazpívat po žabáčku, jedna skupina zpívá *kour, kour, kour*, druhá *kre, kre, kre* a třetí *kró, kró, kró*. S dětmi si povídáme o rosničkách, vysvětlím dětem, proč žáby poulí očima, protože při trávení potravy si pomáhají tlakem a tím dochází k vypoulení očí. A proč je rosnička spojená s počasím? Protože když před deštěm klesne

tlak, rosnička podle toho ucítí, že se blíží déšť, slézá se stromů a vydává zvuky *kre, kre, kre*.

b) Pomůcky a potřeby

- čtvrtka
- nůžky
- tempery

c) Postup práce

S dětmi si zahrajeme na koloběh vody. Nakreslíme si mraky, které rozmístíme po třídě. Připravíme si obrázky rostlin a živočichů. Každé dítě má v ruce vyrobenou papírovou kapičku vody. Všechny kapičky se shluknou na mraky. Paní učitelka drží schované sluníčko za mráčkem. Začíná pršet a děti běhají z kytičky na stromeček, na kamínek. Paní učitelka vytahuje sluníčko zpod mraků, kapičky se jako vypařují a vracejí se zpátky na mráčky.

KVĚTEN

Záměr integrovaného bloku:

Květen je měsíc květů a vůně, mláďat a čas prvních teplých dní. Zejména zrána a k večeru zní všude ptačí zpěv. Zkusíme podle zvuků rozlišovat jednotlivé ptačí druhy, pozorujeme žabí vajíčka a pulce ve stojatých vodách, můžeme pozorovat květy dubů, jeřábů, kaštanů atd. Připomeneme si s dětmi Svátek matek, připravíme pro maminky říkadla a písničky a neopomeneme malý dárek.

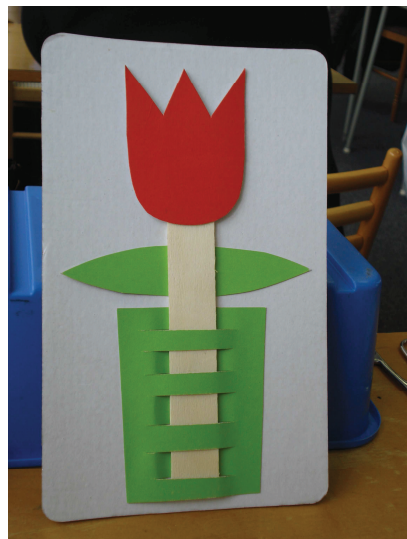
Nabídka činností:

1. Svátek matek
2. Motýli
3. Život ve vodě

1. Svátek matek

a) Komunikativní kruh

*Všecko naše máma umí, všecko ona zná,
Že v košilce dírka byla, že ji máma
vyspravila,
Nikdo nepozná.
Všecko naše máma umí, všechno ona zná,
Do školy jdu v šatech nových, že je žila
z tatínkových,
Nikdo nepozná.
Všechno naše máma umí, jedno navíc snad,
Co vím já a co ví táta, že je naše máma zlatá
a že ji mám rád.*

S dětmi si připomeneme, že nás čeká Svátek matek. Budeme se učit přát svým maminkám, nachystáme pro ně drobné dárky a připravíme besídku pro maminky.

b) Pomůcky a potřeby

- kulaté krabičky od sýra
- krepový papír
- lepidlo
- nůžky
- barevné papíry

c) Postup práce

S dětmi vyrobíme pro maminky z odpadového materiálu květinové věnečky. V kulaté krabičce od sýra vystříháme otvor, vzniklý korpus věnečku obalíme proužky zeleného krepového papíru a nalepíme vystřižené kytičky. Pro maminku k svátku složíme z papíru leknín. Doprostřed leknínu děti nakreslí srdíčko nebo obtisknou svojí pusinku. Po ukončení besídky předají maminkám složený leknín, který si každá maminka položí na připravenou mystičku s vodou. Leknín se před jejíma očima

otevívá. Děti si pro maminky připraví představení, kdy se nejprve schoulí všechny děti do vajíčka, z vajíček se začnou plazit housenky, které se uvelebí doprostřed třídy na papírový list. Chytí se za ruce a stočí se do spirálky. Celou spirálku omotá paní učitelka toaletním papírem. Za zvuku hudby mají děti připraveného uprostřed spirálky velkého papírového motýla, kterého při roztržení larvy rozvinou.

2. Motýli

a) *Komunikativní kruh*

Vidím, vidím paví oko, letí, letí převysoko.

Vidím, vidím babočku, kouká na mně po očku.

S dětmi si připomeneme, jak přichází na svět motýl. Vzpomeneme si, jak jsme jeho zrození předvedli maminkám na besídce. Aby nám ve třídě nebylo smutno, vyrobíme si různé papírové motýly, také si vybarvíme předtištěné vzory motýlů. Zopakujeme si základní barvy.

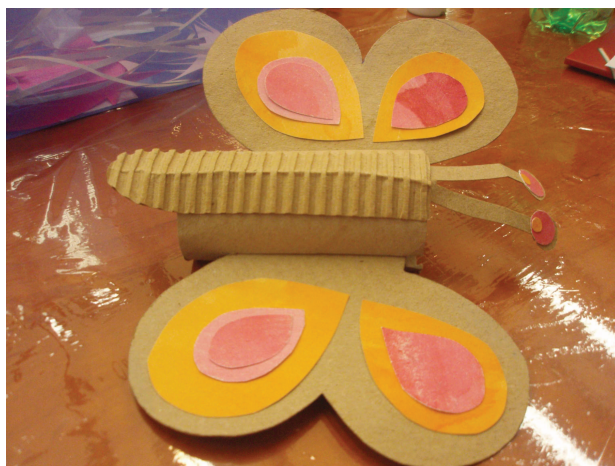
b) *Pomůcky a potřeby*

- čtvrtka
- tempery
- štětce
- nůžky
- předtištěné obrázky motýlů

c) *Postup práce*

Děti si podle vystřižené šablony nakreslí motýla, kterého si vystříhnou a přeloží napůl. Jednu půlku vybarví temperami a obtisknou na druhou půlku.

Vznikne kouzlo a celý motýlek je stejně vybarvený.

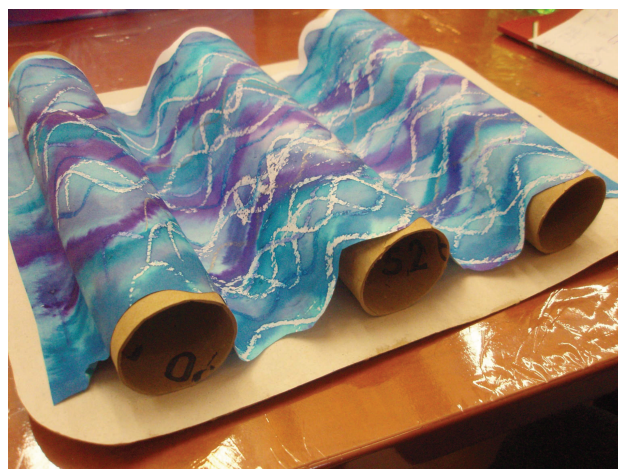
3. Život ve vodě

a) Komunikativní kruh

Dětem přečtu pohádku o zlaté rybce. Povíme si, kde rybky žijí, čím se živí, co dělají v zimě. Podle encyklopedie si řekneme, jaké ryby známe a jaké žijí u nás a jaké v moři. Děti podle obrázků poznávají, že ryba má místo nohou

ploutve a tělo má pokryté šupinami. Řekneme si, že ryby dýchají žábrami. Také děti upozorním, že my máme 5 smyslů a zopakujeme si jaké, ryba má ještě šestý smysl – schopnost vnímat vlnění. Připomeneme si další zvířátka a živočichy, kteří žijí v rybníčku a

kolem rybníčka. S dětmi si naplánujeme procházku k rybníčku, kde budeme pozorovat život kolem vody a do mateřské školy si přineseme ve skleněné lahvi vodu z rybníka a pod mikroskopem budeme pozorovat, jestli uvidíme život

b) Pomůcky a potřeby

- bublinková fólie
- batikovaná modrá látka
- barevné papíry
- korkové zátky
- nůžky
- lepidlo
- provázek

c) *Postup práce*

Z korkových zátek si děti vyrobí rybičky, vystříhané ploutve a hlavičku přilepí na korek a přivážou rybičku na provázek. Připravenou batikovanou látku rozložíme na koberec a kolem látky dáme žabičky, kytičky, lekníny, z bublinkové fólie dáme pod leknín žabí vajíčka a máme připravený rybníček. Z kelímku má paní učitelka vytvořenou štika. Všechny děti položí své rybičky do rybníku a provázky natáhnou k sobě. Nad rybníkem se pohybuje štika, která říká „tahle štika se má, rybičku si dá“. Na poslední slovo se štika snaží ulovit jednu z korkových rybiček tím, že kelímek položí na rybičku. Děti se snaží rychle zatahnout za svůj provázek, aby jim štika rybičku neulovila. Dále můžeme s dětmi provádět činnosti vztahující se k rybám - hra *Rybičky, rybáři jedou!* Můžeme si zazpívat písničku:

*Máma mi dala korunu, abych koupil rybu,
a já místo ryby, ryby koupil velrybu.
Co dělá ryba? Ocasem hýbá. Proč, proč? Protože je ryba, ryba.*

4.2 LÉTO

Červen je měsíc rozkvetlých luk, přicházejícího léta a nejdelších dní. Příroda, počasí, slunce, bouřky, rostliny a jejich plody, zvířata budou předmětem různých pohybových, výtvarných, pracovních i pěveckých činností. Děti se setkají s péčí o druhé v souvislosti s přírodou, významem spolupráce, tolerance a ohleduplnosti. Činnosti budou přenášeny ven na zahradu školy, nebo ven do přírody. Stromy, zvířata a jejich mláďata, lesní plody budou předmětem pozorování nebo motivem pro činnosti z nich vyplývající. Jedním z úkolů vzdělávací nabídky v předprázdninovém období bude i ochrana zdraví svého i kamarádů před nadcházejícími prázdninami. Zařadíme hry s dopravní tematikou a na dopravním hřišti v rámci bezpečného pohybu v silniční dopravě.

Vzdělávací cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí pro období léta:

Dítě a jeho tělo:

- nadále rozvíjet pohybové schopnosti a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky
- ovládat pohybový aparát a tělesné funkce

Dítě a jeho psychika:

- osvojení dovedností předcházející čtení a psaní
- vytváření základu pro práci s informacemi
- rozvíjení poznatků, schopností a dovedností, umožňujících pocity, vyjádření získaných dojmů a prožitků
- uvědomovat si, že za sebe a své jednání odpovídám a nesu následky

Dítě a ten druhý:

- spoluvytváření pravidel chování v dětské herní skupině, přijímání a uzavírání kompromisu
- dbát na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých

Dítě a společnost:

- osvojit si povědomí o existenci ostatních kultur a národností
- vytváření povědomí o mezilidských morálních hodnotách, rozlišit negativní a pozitivní chování

Dítě a svět:

- poznávání jiných kultur
- osvojit si povědomí o vlastní sounáležitosti se světem s živou a neživou přírodou

ČERVEN

Záměr integrovaného bloku:

Tento měsíc probíhá vyvrcholení a zhodnocení vědomostí, zkušeností a dovedností, které děti nabyly po dobu celého školního roku. S dětmi si opakujeme co je a co není příroda, vysvětlíme si, co je dobré a co špatné pro život na zemi. Společně zasadíme semínka rostlinek a budeme pozorovat klíčení fazole.

Nabídka činností:

1. Zemní pasti na brouky
2. Od housenky k motýlovi
3. Žížalí farma

1. Zemní pasti na brouky

a) Komunikativní kruh:

Děti, hádejte, co to je?

Děti ze mě staví hrady, když jsem mokrý, to jsou rády.

A jak oschnu na sluníčku, neuděláš bábovičku.

Větší děti uhodly bez problémů a vykřikují - *písek!* Navážeme na povídání, co všechno se s pískem dá dělat, vyndáme náš barevný písek a vytvoříme z něj bábovičky. S dětmi si povíme o jejich svátku, ale také jim připomeneme, že ne všechny děti na světě mají takové veselé dny. Využijeme fotografie k multikulturní výchově, kde děti uvidí život dětí z rozvojových zemí. Řekneme si, co nás čeká, jak tento den oslavíme, co pěkného si vyrobíme.

b) Pomůcky a potřeby

- prkénko
- kelímek od jogurtu
- kamínky
- kostičku sýra
- drobký sušenek
- kousek jablíčka
- kousek masa

c) Postup práce

Dnes budeme hledat živočichy vhodné pozorování. Drobný hmyz je všude kolem nás a my nastražíme pasti na zahradě. Na zahradě vykopeme díru,

postavíme do ní kelímek tak, aby okraj byl na úrovni půdy. Nasypeme kolem něj hlínu. Do kelímku dáme lahodné návnady. Kolem horní části kelímku umístíme čtyři kamínky. Přes ně položíme prkénko, které zakryje naši past. Druhý den se půjdeme podívat, jací malí živočichové nám spadli do pasti. Živočichy prozkoumáme lupou a pojmenujeme pomocí encyklopedie.

2. Se skřítkem Ciferníčkem nám čas utíká

a) Komunikativní kruh

S dětmi si zopakujeme časové rozvržení dne, povíme si, jak můžeme měřit čas. Zopakujeme roční období a některé měsíce v roce. S dětmi zkusíme chovat housenku, budeme pozorovat, kolik času potřebuje, než se změní v motýla.

b) Pomůcky a potřeby

- plastovou krabici
- gázu
- látku

c) Postup práce

Na procházce letní přírodou budeme dávat velký pozor, jestli uvidíme na listech bylin a keřů housenky. Rostlinu, na které housenku najdeme, vezmeme s sebou jako potravu a natrháme pár listů do zásoby. Krabici vyložíme látkou a postříkáme vodou. Do krabice dáme listy a housenky a nahoru připravíme pár větviček. Přes horní část krabice položíme připravenou gázu. Připevníme provázkem či gumičkou. Domeček postavíme na klidné místo, ne na přímé

slunce. Musíme ho pravidelně čistit a přinášet čerstvé listy. A už jenom pozorujeme, jak se naše housenky mění v kukly a později v motýla.

3. Žížalí farma

a) Komunikativní kruh

Žížalička lezla líně, dokolečka po pěšině.

Lezla, lezla, ta si dala, na uzel se zamotala.

Kdo ten uzel rozváže, na toho prst ukáže.

S dětmi se naučíme jednoduché rozpočítadlo a řekneme si, že žížalám se také říká dešťovky, protože vylézají po dešti, že jsou velmi pilní tvorové a mají důležitou roli na zahradě. Udržují půdu v dobrém stavu. A abychom viděli, jak jsou žížaly pracovité, založíme si naši malou žížalí farmu.

b) Pomůcka a potřeby

- lopatku
- mystičku
- tmavou látku
- rozprašovač na vodu
- sklenici

c) Postup práce

Sklenici vyplníme střídavě vrstvami zeminy a písku. Každou vrstvu asi 2,5 cm vysokou. Postupně postříkáme vodou každou část zeminy. Žížaly, které jsme přinesli ze zahrady, opatrně vložíme do sklenice a postavíme na stinné místo. Nahoře půdu pokryjeme suchými listy a celou sklenici zakryjeme tmavou látkou. Žížaly musí být v úplné tmě. Je to jejich přirozené prostředí. Za několik dní uvidíme, jak žížaly provrtaly v půdě a písku chodbičky, jak si stáhly dolů listy, aby je mohly sníst.

4.3 PODZIM

Když začnou kvést ocúny, nastává podzim. První mrazíky přicházejí obvykle začátkem října. V polovině listopadu obvykle napadne první sníh. Fouká silný chladný vítr a po ránu se objevuje mlha a tvoří se jinovatka. Dny jsou kratší. V časném podzimu ještě roste hodně hub, sklízí se zralé plody kulturních i planých rostlin. Někteří savci se ukládají k zimnímu spánku. Pro podzim je typické větrné počasí. Hučení a hvízdání větru, šelestění stromů, čeření a vlnění vodní hladiny, to vše působí na dětskou vnímavost. Sluneční paprsky ztrácejí svou letní sílu a ptáci se chystají k odletu do teplých krajín. Odlétají vlaštovky, špačci, čápi, divoké husy, jeřábi i další tažní ptáci. Někteří zůstávají a přezimují a hledají potravu v blízkosti lidských sídel. Často mezi nimi vidíme sýkorky, ale hlavně neposedné vrabčáky.

Vzdělávací cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí pro období podzimu:

Dítě a jeho tělo:

- Postupně formovat jednoduché pracovní a sebeobslužné činnosti
- zdokonalovat se v dovednostech v oblasti hrubé a jemné motoriky, zapojit se do činností při úklidu zahrady
- osvojovat si dovednosti důležité k podpoře zdraví, bezpečí a osobní pohody, vytváření zdravých životních návyků

Dítě a jeho psychika:

- přirozenou cestou rozvíjet komunikativní a řečové schopnosti formou dialogu, vyprávění, přednesu
- záměrným pozorováním běžných objektů a předmětů poznáváním jejich vlastností, probouzet u dětí zvědavost, zájem, radost v objevování
- začínat řešit problém pomocí konkrétních operací s materiálem – třídění, přiřazování
- zařazováním činností přiměřených silám a schopnostem dítěte získávat u něho sebevědomí, sebedůvěru, osobní spokojenost.

Dítě a ten druhý:

- s využitím „desatera pravidel slušného chování“ seznamovat děti s pravidly chování

- ve společných aktivitách posilovat chování ve vztahu k ostatním, seznámit se s pojmy tolerance, respekt, přizpůsobivost

Dítě a společnost:

- rozvoj schopností žít ve společenství ostatních lidí, dokázat se přizpůsobit, spolupracovat, spolupodílet se
- vhodnými aktivitami vytvářet představu o pojmech zdvořilost, ohleduplnost, tolerance

Dítě a svět:

- seznámení s místem, ve kterém dítě žije
- osvojování jednoduchých poznatků o rozmanitosti světa
- vytvářet povědomí o přírodním, kulturním prostředí, o jejich rozmanitosti

ZÁŘÍ

Záměr integrovaného bloku:

Záměrem je vytvořit u dětí povědomí o přírodním prostředí, jeho změnách, seznámit je s volně žijícími zvířaty, ekosystému LES, vnímat přirozené změny v závislosti na ročním období a osvojit si elementární poznatky ze života volně žijících zvířat.

Nabídka činností:

1. Přírodní korále
2. Houby v lese
3. Sbírání semen

1. Přírodní korále

a) Komunikativní kruh

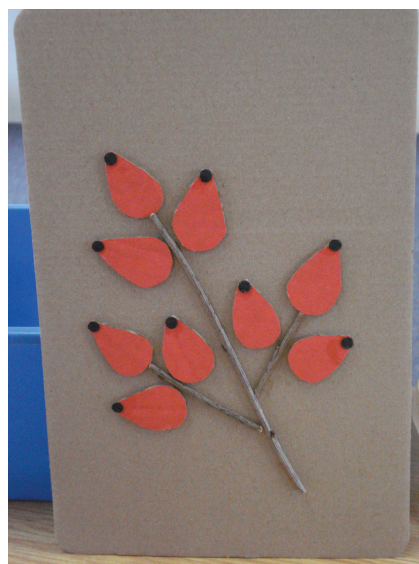
Princeznička na bále poztrácela korále.

Její táta, mocný král, Honzíka si zavolal.

Honzíku, máš namále, přines nám ty korále.

Honzík běží za horu, nasbíral tam bramboru.

Vysypal je před krále, tady máte korále.

S dětmi si společně povídáme o lese, co do lesa nepatří, jak lidské odpadky ubližují zvířátkům, kam odpadky patří, jak je třídíme. Naplánujeme si společný výlet do lesa.

a) Pomůcky a potřeby

- papírová paletka s nalepenými samolepkami
- košíček
- jehla a nit

b) Postup práce

Stanou se z nás malíři. Děti chodí po lese a sbírají malé kousky barevných přírodnin, které přikládají na připravenou samolepku na paletce. Každému vznikne krásná paleta podzimních barev. S sebou do školky si děti nasbírají do připravených košíčků děti listy, šípky, jeřabiny a čerstvé žaludy. Ve školce děti navlíkají přírodniny na nit a krásné přírodní korále si zavěsíme do oken.

2. Houby v lese

a) Komunikativní kruh

*V lese na paloučku roste dvanáct kloučků,
První, druhý ... pátý, pěkně vedle táty.
Na zeleném mechu, mámě pro potěchu.
Zdraví jako buci, hříbečkoví kluci.*

S dětmi si povíme, proč hříbečci rostou vedle sebe, co je to rodina a kdo patří do rodiny. Děti ukážou na svého kamaráda a pohladí ho po vlasech. Řekneme si, kde hříbečky můžeme najít, proč lidé chodí na houby a co z nich potom dělají.

b) Pomůcky a potřeby

- domácí vyrobená modelína

- podložka
- nástroje k modelování

c) Postup práce

Děti si podle obrázků rozdělily houby na jedné a nejedlé a vyberou si houbičku, kterou vymodelují. Domácí vyrobená modelína je velmi měkká, vláčná, nelepí se, jen je malinko cítit po octu. Děti s ní velmi rády pracují, má konzistenci jako kynuté těsto.

3. Sbírání semen

a) Komunikativní kruh

Dětem ukážu semínka, povíme si, že každé má jiný tvar a velikost, některá jsou droboučká, jiná zase vypadají jako pecky. Některá jsou obalená šťavnatým plodem, další mají dokonce vlastní padáček. Řekneme si, že ze semínek rostou květiny, stromy, zelenina, ovoce.

Podíváme se s dětmi na obrázky, kolik druhů semen se dá nasbírat.

b) Pomůcky a potřeby

- nůžky
- papírové pytlíky

c) Postup práce

Nejlepší období ke sbírání semen stromů je začátek podzimu. Nesmíme moc otálet, aby nám je nesnědla zvířátka. Semena květin sbíráme hned, jak uschnou okvětní plátky a vytvoří se souplodí. Dále můžeme sbírat semena divokých travin, zrníčka obilí, semena ovoce, luštěnin atd. Každé nasbírané semínko vyklepneme do papírového pytlíku. Pytlíky zalepíme, děti nakreslí na každý pytlík obrázek rostliny, ze které semínko je. Pytlíky schováme na tmavé místo a na jaře si některá semena zasejeme a budeme pozorovat, jak porostou.

ŘÍJEN

Záměr integrovaného bloku:

V tomto období se snažíme vnímat všemi smysly, zvládat jednoduché pracovní úkony, rozvíjet práci s přírodninami a osvojit si poznatky o přírodě.

Nabídka činností:

1. Kaštankové radovánky
2. Klíčící fazole
3. Červená řepa

1. Kaštankové radovánky

a) Komunikativní kruh

Pohybová říkanka:

Kaštánku, kaštánku, počkej tu na mně.

Zvednu tě ze země, dám do své dlaně.

Pěkně se ohřeješ, zaleskneš zakrátko.

Ve školce udělám si z tebe zvířátko.

Kaštánek leží na zemi, dítě se zvednutým ukazováčkem mu to říká.

Děti kaštánek zvedají a drží v dlani.

Děti hladí kaštan.

Děti se zatočí s kaštánkem v ruce.

Každé dítě drží kaštánek v ruce, prohlíží si ho a osahává. Řekneme si s dětmi, co víme o kaštanech, kde rostou, pro koho je sbíráme, děti říkají, jakou má kaštánek barvu, jestli jsou tvrdé nebo měkké, studené nebo teplé, jestli voní. S kaštánkem si můžeme hrát, můžeme ho koulet, podávat, zvedat, přeskakovat.

b) Pomůcky a potřeby

- kaštany
- špejle
- provázek

c) Postup práce

S dětmi napícháme do kaštanu kolem dokola pět špejlí, mezi kterými propleteme provázek jako pavučinu. Tak se z kaštanu stal pavouček, který je umístěný v pavučině.

2. Klíčící fazole

a) Komunikativní kruh

Po přečtení pohádky „O kouzelné fazoli“ si s dětmi prohlédneme různé druhy fazolí. Fazole nasypeme do krabičky a necháme děti, aby si je přesypaly mezi prsty, počítaly je, rozdělovaly je podle barev nebo si z nich sestavily různé obrazce po koberci.

b) Pomůcky a potřeby

- sklenice
- vata
- fazole
- plátěné polštářky
- písek
- rýže
- mušličky
- šišky

c) Postup práce

Nejprve s dětmi dáme vatu do sklenice a navlhčíme. Do sklenice vsuneme fazoli a budeme udržovat vatu stále vlhkou. Fazoli umístíme na slunné místo a pozorujeme, jak klíčí. Z ostatních pomůcek si připravíme hmatové pytlíky. Do každého pytlíku nasypeme jiný materiál. Děti si přes látku osahají materiál a musí uhodnout, co je uvnitř. Pytlíky váží stejně.

3. Červená řepa

a) Komunikativní kruh

Přečteme si pohádku „O veliké řepě“ a připravíme si k ní pohybové cvičení. Po pohádce s cvičení mám připravenou opravdovou červenou řepu, kterou si prohlédneme, popíšeme, jak vypadá, z čeho vyrostla. Řepu si oloupeme, nastrouháme, ochutnáme, máme připravenou i zavařenou řepu, pomazánku z řepy, kterou si děti namažou na chleba.

b) Pomůcky a potřeby

- červená řepa – zavařená a syrová
- pomazánka z červené řepy
- chleba
- tenký papír
- červené a zelené voskovky
- hnědé papíry
- lepidlo

c) Postup práce

Pod papír si děti položí nějaký zajímavý povrch, například dřevo s výraznou strukturou. Nejprve děti

přejíždějí celou plochu papíru červenou voskovkou a druhý papír, který přiloží na jiný povrch, přejíždějí zelenou voskovkou a vytvářejí červenou a zelenou frotáž. Z červené frotáže vytrhají tvar řepy a ze zelené tvary lístečků. Vše nalepí na hnědý papír a mohou dokreslit postavičky z pohádky.

LISTOPAD

Záměr integrovaného bloku:

Rozvíjet zručnost dětí, fantazii a představivost při práci s přírodním materiálem. Vytvářet základy k ochraně přírody a životního prostředí. Učit děti hledat krásu v přírodních materiálech. Seznámíme děti s životem ježků, posilujeme přirozené

poznávací city, jako je zvědavost a zájem. Pomocí obrázků seznámíme děti s dalšími zimními spáči.

Nabídka činností:

1. Ježkoviny
2. Ptačí jídelníček
3. Frotáž listů a kůry

1. Ježkoviny

a) Komunikativní kruh

Děti namotivují pohádkou „Jak si ježek připravoval pelíšek pro zimní spánek“. S dětmi si prohlédneme obrázky ježčích mláďat, řekneme si, čím se ježek živí, proč patří mezi zimní spáče, a řekneme si, která zvířátka ještě zimu prospí.

Naučíme se píseň:

*Cupy, dupy u chalupy, dva ježci se honí,
Třetí čeká na jablíčko, sedí pod jabloní.
Cupy, dupy u chalupy, těsně vedle plotu,
Když těch jablek bude více, dá je do kompotu.*

*Cupy, dupy u chalupy, těsně vedle jedle,
Když těch jablek bude více, nadělá z nich knedle.*

b) Pomůcky a potřeby

- silonové punčochy
- noviny
- provázek
- lepidlo
- semínka
- bodláky

c) Postup práce

Ustřiženou silonovou punčochy děti vycpou zmuchlanými novinami a vytvarují ježečka. Čumáček a očička vytvoří nalepením semínek a po celém těle poskládají vedle sebe nasušené bodláky.

2. Ptačí jídelníček

a) Komunikativní kruh

Pohybovou taneční říkankou:

Vzal vrabeček na taneček sýkorku,

Měli spolu jedno sólo na borku.

Vrabec zkusil kroky, sýkorka zas skoky.

Nešlo jim to dohromady na borku.

Po písničce si s dětmi povíme, proč musíme v zimě krmit ptáčky a jaké laskominy jim můžeme přichystat. Zimní krmení pomůže ptáčkům přežít zimu a nám poskytne možnost ptáčky pozorovat. Naučíme se pro ně připravit sytý pudink nebo kebab z oříšků.

b) Pomůcky a potřeby

- tuk na vaření
- různé druhy oříšků
- ovesné vločky
- ptačí zob
- kousky tvrdého chleba
- vařená zelenina
- vařená rýže
- malý rendlík
- jehla
- vařečka
- provázek
- kelímek od jogurtu

c) Postup práce

Rozpustíme při nízké teplotě tuk, zamícháme do něj připravené zbytky a nalijeme směs do kelímku. Do směsi zapícháme větvičku a necháme ztuhnout. Vychladlý pudink za větvičku vytáhneme a obalíme v ptačím zobu. K větvičce přivážeme kousek provázku. Stejným způsobem plníme ptačím pudinkem mezery mezi otevřenými šupinami velké jedlové šišky. Na provázek navlékáme buráky a další oříšky. Všechny možné laskominy rozmístíme po zahradě kolem krmítek, kde můžeme ptáčky pozorovat.

3. Frotáž listů a stromů

a) Komunikativní kruh

Protože je listopad, měsíc padajícího listí, které má krásné podzimní barvy, zahrajeme si s dětmi pomocí písničky „na barvičky“.

*Ta červená barvička, jako zralá jablčka,
Tu červenou barvičku, tu já mám moc rád.*

*Ta zelená barvička, jak na louce
travička,*

Tu zelenou barvičku, tu já mám moc rád.

*A ta modrá barvička, jako v řece
vodička,*

A tu modrou barvičku....

A ta žlutá barvička, jak paprsek sluníčka.

A tu žlutou barvičku

A ta bílá barvička, jak sněhová kulička,

A tu bílou barvičku

Řekneme si s dětmi, že zvířátka oblékají zimní kožíšek a my se musíme také správně oblékat. Dnes si zkusíme vyrobit svetřík.

b) Pomůcky a potřeby

- mastné voskovky
- napínáčky
- listy tenkého pevného papíru

c) Postup práce

Děti si na procházce přírodou vybírají různé stromy, pařezy a listy, na kterých si udělají přes papír stromotisk. Všechny frotáže si odneseme do školky a každé dítě si jimi polepí papírový pytel, do kterého mají udělaný otvor na hlavu a ruce. V takto vzniklých lesních kabátcích si zahrajeme na lesní skřítky.

4.4 ZIMA

Zimní období, sníh a jeho vlastnosti, pokusy a objevy, stavby sněhuláků, vykrajování cihel, otisky těl, hry na sněhu, výlety do lesa s krmením pro zvířátka, hledání stop ve sněhu, krmení ptáčků, vánoční stromek pro veverky a další pozorování nabídne v zimě. Hry s bílými a modrými víčky od PET lahví nabízí dostatek prostoru pro tvořivost a fantazii stejně jako práce s papírem a barvou. Seznámíme se s vánočními zvyky a prožijeme české tradice. Také nás v tomto období čeká oslava Masopustu a karnevalové reje.

Vzdělávací cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí pro období zimy.

Dítě a jeho tělo:

- postupně si osvojovat poznatky o těle a jeho zdraví o pohybových činnostech a jejich kvalitě, přispívat k vytváření návyků zdravého životního stylu
- rozvíjet hudební a hudebně pohybové hry a činnosti, vyjádřit pohybem písničky, charakter postavy
- vnímat a rozlišovat pomocí všech smyslů
- při rozvíjení jemné motoriky ovládat koordinaci ruky a oka

Dítě a jeho psychika:

- posilovat u dětí radost z objevovaného, probouzet zájem a zvědavost
- procvičovat pozornost, paměť, představivost, hudební a taneční aktivity

- umožňovat dětem prožívání duševní pohody, pocit uspokojení z pozitivního hodnocení, radost z darování a obdarování druhého
- rozvíjet komunikativní dovednosti a kultivovaný projev s ohledem na ostatní děti ve skupině

Dítě a ten druhý:

- upevňovat citové vztahy ke svému okolí, k živým bytostem, k přírodě
- vytváření citových vztahů k rodině
- vést děti k ohleduplnosti, respektování druhých, umět se rozdělit, půjčit hračky, nebo naopak vyčkat, až si kamarád vyhraje

Dítě a společnost:

- rozvíjet schopnost žít ve společenství ostatních lidí, přizpůsobit se, spolupracovat
- kultivovat mravní a estetické vnímání, cítění a prožívání motivované Vánocemi, pojmy dobra a zla v příbězích
- rozvíjet společenský a estetický vkus, připravit společné oslavy Vánočních svátků s výzdobou, dárkem a kulturním programem pro rodiče

Dítě a svět:

- osvojovat si jednoduché poznatky o světě a životě, přírodě a jejích proměnách
- osvojovat si dovednosti potřebné k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí
- rozvíjet pocit sounáležitosti s rodinou, lidmi, se společností, přírodou, planetou Zemí
- kladení otázek a hledání odpovědí na problémy, objevování, pokusy, poslech a práce s literárním textem

PROSINEC

Záměr integrovaného bloku:

Prostřednictvím písniček a básniček si děti uvědomí, že nastává zima, přichází adventní čas a zvířátka, která v zimě nespí, se musí dobře chránit před chladem hustým zimním

kožíškem nebo pohybem a uživit se z přichystaných zásob, nebo změnou jídelníčku. V zimě můžeme také pozorovat stopy ve sněhu a vymyslet z nich celé příběhy.

Nabídka činností:

1. Domečky zvířátek
2. Stopy ve sněhu
3. Vánoční stromeček pro zvířátka

1. Domečky zvířátek

a) Komunikativní kruh

Zalezli broučci do kapradí a spí už ve své postýlce.

Jen jeden ještě sněhem pádí, v strakaté noční košilce.

Zima mu fouká na kolínka, ve sněhu se může utopit,

Kampak tak běží? Pro polínka, aby si mohl zatopit.

S dětmi si povídáme, že každé zvířátko má svůj domeček, řekneme si, kde které bydlí, děti podle obrázků známých zvířat je zařazují do správného prostředí. S dětmi si zahrajeme pohádku „Boudo, budko“.

b) Pomůcky a potřeby

- kartony
- tempery
- štětce
- nůžky
- staré časopisy s obrázky zvířat
- lepidlo

c) Postup práce

Děti si z časopisu vystřihají obrázky zvířat a na velký kreslicí karton společně temperami malují les, v kterém namalují domečky zvířat. Vystřižené obrázky přilepují ke správným domečkům.

2. Stopy ve sněhu

a) Komunikativní kruh

Přečteme si pohádku „O koblížkovi“. Pomocí maňásků si pohádku zahrajeme. Po skončení si s dětmi prohlédneme stopy zvířat a řekneme si, ke kterému zvířeti patří.

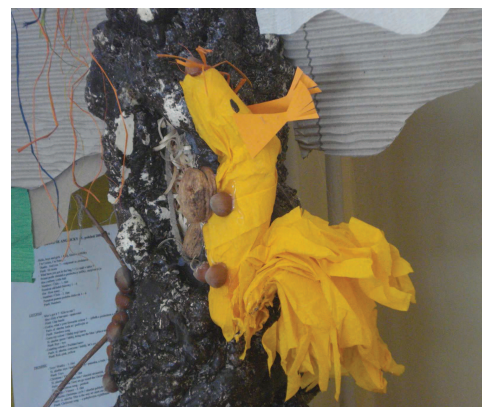

b) Pomůcky a potřeby

- brambory
- kreslicí karton
- tempery
- hladkou mouku
- štětec
- nůž

c) Postup práce

Paní učitelka vysype dětem na velký plech hladkou mouku, kde si zkoušejí dělat obtisky ručiček, jako stopy ve sněhu.

Mezi tím vyrobí z brambor tiskátka zvířecích stop a stopu koblížka. Děti na velký kreslicí karton namalují temperami domeček, kde bydlí dědeček a babička, les a zvířátka. Při povídání pohádky si budeme pomoci bramborových tiskátek vytvářet celý příběh na připravený namalovaný papír.

3. Vánoční stromeček pro zvířátka

a) Komunikativní kruh

Pro malého zajíčka, připravte si jablíčka.

S dětmi se připravíme na výlet do lesa, kam doneseme dobrůtky pro zvířátka. Děti mají

připravená jablíčka, mrkvičku, tvrdé pečivo, seno, kaštiny. Nezapomeneme si vzít do svého batůžku i malinkou dobrotu pro sebe.

b) Pomůcky a potřeby

- krmení pro zvířátka

c) Postup práce

Při procházce lesem hledáme stopy ve sněhu, či jiné známky přítomnosti lesních zvířat. Stopy se snažíme přiřadit ke zvířatům, určit čím se živí a kde asi mají domeček. Také si všímáme stromů, dobře poznáváme jehličnaté stromy i šišky, které k nim patří. Připomeneme si modřín, jako jediný opadavý jehličnatý strom. Do krmelce nandáme seno a kolem krmelce rozsypeme naše připravené laskominy. A už můžeme popřát zvířátkům dobrou chuť a veselé Vánoce.

LEDEN

Záměr integrovaného bloku:

Seznámíme děti s tradicí svátku Tří králů, vyzkouší si v přírodě zdolávat různé terény, z odpadového materiálu vyrobíme korunu. Nadále pomáháme zvířátkům ve volné přírodě. Utváříme dětské představy o správném chování, vytváříme povědomí o vlivu člověka na životní prostředí. Podporujeme radost ze společných prožitků, pomáháme si mezi sebou.

Nabídka činností:

1. Tři králové
2. Toulky zimní přírodou
3. Zima, zima, zimička

1. Tři králové

a) Komunikativní kruh

Písni „My tři králové jdeme k Vám“ si s dětmi otevřeme rozhovor na téma Tři králové. Připomeneme si tradici tohoto svátku.

b) Pomůcky a potřeby

- gáza
- lepidlo
- bílý papír
- nůžky

c) Postup práce

Děti si vyrobí korunu pomocí bílého papíru, na který nalepí gázu. Po té korunu vystříhnou a mohou ji i nazdobit písmeny podle jmen králů. Při vycházce zimní přírodou se snažíme zdolávat různé terény, do kopce, s kopce, přes kameny, kmeny, led atd.

2. Toulky zimní přírodou

a) Komunikativní kruh

Pohybová hra s říkankou.

*Jedna koule, druhá koule, třetí koule,
klobouk, nos*

Sněhulák tu stojí bos.

Místo nosu uhlíky, na kabátku knoflíky.

A co ještě? No přece koště.

S dětmi si opakujeme počítání do pěti.

Z molitanových kostek si připravíme

domečky pro naše sněhuláky. Budeme pozorovat zimní přírodu, jinovatku, jak kreslí mráz, s čerstvým sněhem si užijeme mnoho legrace při stavbách i zimním rejdivání. S dětmi si připomeneme, že sníh nejíme a poznáme, že veliké šedivé mraky přinášejí sníh.

b) Pomůcky a potřeby

- sklenice

c) Postup práce

Na naší procházce při pozorování zimní přírody nabereme do jedné sklenice sníh z lesa a do druhé sklenice sníh od silnice. Obě sklenice postavíme na topení a porovnáme jak je znečištěná voda. Při pobytu venku stavíme sněhuláky, domečky, zkoušíme různé obtisky do sněhu, nohy, ruce i sněhové anděly. Z lesa si přineseme šišky, které se nám na topení krásně rozevřou a vypadají z nich semínka.

3. Zima, zima, zimička

a) Komunikativní kruh

*Zima, zima, zimička, hází bílá
períčka.*

*Děti si je chytají, koule si
z nich dělají*

S dětmi si řekneme, jaké hry
můžeme hrát venku se sněhem,
co jsme si všechno postavili.
Naučíme se novou říkanku, při
které se snažíme vytleskávat a počítat slabiky.

b) Pomůcky a potřeby

- noviny

c) Postup práce

Děti si z novin nadělají sněhové koule, s kterými nás čeká spousta zábavy. Koule budeme před sebou posouvat foukáním, také se s koulemi budeme střeťovat do klobouku, koule si spočítáme, postavíme si z nich různé tvary na koberci, budeme si je přehazovat z ruky do ruky, posílat po zemi a nakonec si zahrajeme pořádnou koulovačku.

ÚNOR

Záměr integrovaného bloku:

Seznámíme děti s lidovými tradicemi Masopustu, společně prožijeme radost a veselí, pochopíme humor a vtip v lidové slovesnosti. Sladíme pohyb s hudbou, podpoříme vlastní tvořivost při přípravě Masopustu. Nastávající školáci si připomenou, že jim skončí legrace a začne práce. A protože je stále zima, vyrobíme si pec, abychom se ohřáli, než přijde jaro.

Nabídka činností:

1. Masopustní radovánky
2. Hola, hola, škola volá
3. Líný Honza

1. Masopustní radovánky

a) Komunikativní kruh

*Šla by baba k muzice, nemá kúska zubu,
ráda by se řehtala, musí držet hubu.*

S dětmi si osvojíme elementární poznatky o lidových zvycích a tradicích v období Masopustu. Po přečtení příběhu o medvěďáři se naučíme hru „Zažehně medvěda“:

*Ach běda přeběda, zažehně medvěda,
Ukradl klobásu z čertova ocasu.*

Do pekla ho zažehně, slitování nemějte.

Při této říkance jsou děti rozděleny do dvou řad. Jedna řada představuje lidi, druhá řada čerty. Každý drží v ruce molitanový míček. Uprostřed řad je nafukovací míč. Po skončení říkanky se děti snaží molitanovými míčky zahnat míč, který představuje medvěda, zpátky do pekla či zpátky k lidem. S dětmi si připomeneme, že nás čeká karneval a společně si vyrobíme papírové kloboučky.

b) Pomůcky a potřeby

- noviny
- tapetové lepidlo
- nůžky
- štětec
- krepový papír

c) Postup práce

Děti si rozloží noviny, potřou je tapetovým

lepidlem a přiloží další část novin, takto navrství asi čtyři listy. Vystříhnou z nich kolečko a přiloží na hlavu, kde vytvarují klobouk. Po zaschnutí natřeme temperovými barvami a ozdobíme mašlí z krepového papíru.

2. Hola, hola, škola volá

a) Komunikativní kruh

Hola, hola, škola volá, pojd'te kluci, holčičky,

Čekají nás pohádky, psaní, čtení, písničky.

Jedna, dvě, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět,

Kdo bručí, tak ten je medvěd.

Hrajeme si spolu rádi, my jsme přeci kamarádi.

Hola, hola, škola volá, pojd'te kluci, holčičky,

Čekají nás pohádky, psaní, čtení, písničky.

Písničkou si připomeneme, že předškoláky čeká zápis do školy. Zopakujeme si jména a adresy a řekneme si, co takový školák potřebuje do školy. A protože nejdůležitější je taška, tak si jednu krásnou vyrobíme.

b) Pomůcky a potřeby

- papírová krabice s umělohmotným uchem od 6 ks piva
- nůžky
- lepidlo
- tempery

c) Postup práce

Krabici si roztrhneme a nepořádkem stranou slepíme zpět k sobě. Vzádu si vyřízneme otvory na provázek, abychom mohli tašku nosit na zádech.

Každý si svojí tašku může namalovat a nazdobit podle své fantazie a představy.

3. Líný Honza

a) Komunikativní kruh

Pomocí obrázků si s dětmi zopakujeme pohádku o líném Honzovi. Proč Honza asi spával na peci? Protože tam bylo teplo. Koukneme se, jak taková pec vypadá, a řekneme si, k čemu ještě sloužila. „Myslíte děti, že bychom si takovou pec postavili?“

b) Pomůcky a potřeby

- bílý papír
- inkoust
- zmizík

- lepidlo
- dvě velké krabice
od lednice
- vlnitý karton
- černá tempera

c) Postup práce

Děti si bílý papír natrou inkoustem a po zaschnutí pomocí zmizíku nazdobí a vytvoří kachle na obkládání pece. Dvě velké krabice k sobě přilepíme a připravenými kachlíky nazdobíme. Vlnitý papír natřeme černou temperou a vystříhneme z něj dvířka. Nesmíme zapomenout ani na otvor, kam naskládáme polínka.

Závěr

Zpracováním této bakalářské práce jsem si přiblížila problematiku ekologické výchovy a vzdělávání na úrovni předškolního věku. Musím konstatovat, že výsledky mého pozorování jsou velmi příjemné a překvapivé. Přes počáteční pesimismus a obavy z negativních výsledků, mohu říci, že úroveň ekologické výchovy v mateřských školách je celkem uspokojivá a jde správným směrem. Samozřejmě se naplnily i některé obavy co se týká využívání zahrad k environmentální výchově. Musím podotknout, že spousta školek je závislá na financích od zřizovatele a nebýt tohoto problému určitě by zahrady byly v takovém stavu, v jakém si je přejeme mít. Stále ovšem je velký nedostatek vyškolených učitelek v oblasti ekologické výchovy a myslím si, že chybí i zájem učitelek o environmentální výchovu. Snaha vytvořit u dítěte přirozenou citlivost a vnímavost pro okolní přírodu a tím si k ní vybudovat pevné pouto, je základním předpokladem k dosažení žádoucích výsledků ekologické výchovy. Mateřské školy považují za velice důležité trávit s dětmi mnoho času venku, seznamovat je s jednotlivými částmi živé i neživé přírody, její přímé pozorování a praktické poznávání. Velký důraz kladou na tvoření a práci s odpadovým materiálem a s přírodními materiály. Velice potěšující je skutečnost, že vesměs všechny mateřské školy třídí s dětmi odpad a snaží se je seznámit s touto problematikou. Další aktivitou, která není provozována v dostatečné míře a byla by velmi přínosná pro oblast ekologické výchovy, je častější pořádání škol v přírodě. Myslím si, že tento problém není věcí učitelek, ale je to spíše finanční problém rodiny. Mateřské školy by měly více spolupracovat se specializovanými EKO-centry. Získávání informací a inspirace právě touto cestou je velmi vhodná. Myslím si, že paní učitelky jsou otevřené daným postupům, které jsou v souladu s kvalitní a účinnou ekologickou výchovou, přijímají a snaží se realizovat tento způsob výchovy, jenž je vlastně jedinou možnou cestou k vytvoření nutného ekologického myšlení a cítění každého jedince, což je nezbytná podmínka pro budoucí způsob života v souladu s trvale udržitelným rozvojem.

Seznam použité literatury:

- Adamovská M., Děti a ekologie aneb návštěva z planety Gya. ROTAG 2006, Praha, ISBN 80-903175-8-8
- Barwinek H., Dr., Felmberg I., Pradel W. Metodika seznamování dětí s přírodou, Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1976
- Bureš J. a kol., Ekologická výchova v mateřských a základních školách. Ekocentrum Paleta, Pardubice 2006
- Bureš J. a kol., Ekologická výchova v mateřské škole. Ekocentrum Paleta, Pardubice, 2006
- Burešová K., Nápadů pro mrňata a škvřáta. Ekocentrum Rezekvítek, Brno 1993
- Čížková Z., Ekologická výchova nejmenších a malých. PEC, Praha 1996
- Franta J., Ledvinová J., Obaly bez obalu. Tereza, družení pro ekologickou výchovu a EKO-KOM a.s., Praha 1998
- Hronešová L., O čtyřech královstvích aneb Jak na ekologickou výchovu v MŠ. Středisko ekologické výchovy a etiky. Rýchory, SEVER 2004
- Jančaříková K., Ekolísky., Svatojánská kolej, 2003
- Javna J., 50 nápadů pro děti k záchraně Země., IMPRIMA, Praha 1991
- Máchal A., Vlašín M., Smolíková D., Desatero domácí ekologie., Rezekvítek, Brno 2003
- Máchal A., Průvodce praktickou ekologickou výchovou. Rezekvítek., Brno 2000
- Macholdová T., Batikujeme a malujeme na textil., Grada 2005., ISBN: 80-247-1467-1
- Uhříčková A., Z pohádky do zahrádky., Rezekvítek., Brno 2002., ISBN: 80-86626-02-4
- Wilkesová A., První kniha her s přírodninou., Slovart, Praha 2008., ISBN: 978-80-7391-067-9